

Kunstenaarsblik op beton

RENATO NICLODI Schrijven voor de herinnering

De kunstwerken van Renato Nicolodi trekken aan en stoten af. Ze zijn herkenbaar en vervreemdend. Hun vorm en betekenis is enigmatisch. Alleen hun materialiteit is heel direct: wat beton lijkt, is het ook echt – meestal dan toch.

Triënnale Brugge 2018 betekende voor een groot publiek een eerste kennismaking met het werk van Renato Nicolodi. Op de Langerei dobberde een 'betonnen' sculptuur, ACHERON I, die bij nader inzien niet van beton was. In de Poortersloge stonden 'maquettes' die wél van beton waren, maar zo geraffineerd uitgevoerd dat men toch weer zou twijfelen.

"Met ACHERON I, een installatie in het water, suggereert Renato Nicolodi dat er een verbinding bestaat tussen onze huidige samenleving en de mythologische onderwereld. Acheron, afgeleid van het Griekse woord achos, staat in de mythologie symbool voor 'de rivier van het leed'. De mythische rivier vormt de overgang naar de onderwereld, waar de doden de oversteek maken onder begeleiding van Charon. Acheron is ook een reële rivier in het noordwesten van Griekenland, die gedeeltelijk onderaards stroomt. Dit natuurlijke fenomeen kan aan de basis van de mythe liggen. In Brugge materialiseert Nicolodi's kunstwerk deze overgang, die een verbinding vormt tussen leven en dood. Het wateroppervlak fungeert er als grens. De sculptuur wordt een haven, een toegang, een poort tussen het heden, de toekomst en het verleden."
(bron: Triënnale Brugge 2018)

BETONNEN SCHILDERIJEN

Het *maken*, de beheersing van het *métier*, is wezenlijk onderdeel van het werk van Renato Nicolodi en zijn evolutie als kunstenaar. Renato Nicolodi (°1980) studeerde schilderkunst aan Sint-Lucas in Brussel. Tijdens zijn studies verschoof zijn interesse naar beeldhouwkunst. Die overgang verliep op natuurlijke wijze via zijn “betonnen schilderijen”, grote betonnen afgietsels van bunkers die hij in 2002 maakte. Het was Nicolodi's eerste ervaring met beton als materiaal voor zijn kunstwerken en toont ook zijn drang om te experimenteren.

Op de bunkermuren bakende hij een vierkant van 160 cm bij 160 cm af, waarop hij silicone uitwreef – met behulp van siliconenpistolen. Vuil of schelpjes die in de mal kleefden werden uiteindelijk onderdeel van de schilderijen, nadat er een betonlaag van 14 cm dik op gestort was. Ook eventuele schuine lijnen op het oppervlak slopen in de eindcompositie, gezien de vierkanten waterpas uitgezet waren. De betonnen afgietsels hing hij op als schilderijen, geen sinecure gelet op hun gewicht.

De keuze voor bunkers vloeide voort uit de verhalen van zijn grootouders, zowel langs moeders als langs vaders zijde, waarbij familieleden aan beide kanten van het front hadden gestreden. De tegenstelling tussen goed en kwaad op scherp gesteld, maakte de familiegeschiedenis extra beladen. De kiem van het werk van Nicolodi ligt in wat zijn grootvader vertelde over zijn oorlogsverleden. Hij belandde als krijgsgevangene van de Duitsers in België, waar hij in een werkkamp zat op het moment van de landing in Normandië. Toen de Duitsers zich terugtrokken, kon hij vluchten.

Zijn beschrijvingen waren heel gedetailleerd en architecturaal, zoals de plek waar hij opgesloten zat. In die duistere ruimte van drie bij vier meter had zijn grootvader enkel een ijzeren baar als referentiepunt. Het maakte een grote indruk op Renato Nicolodi als kind, die zich de ruimte levendig kon voorstellen. Later zou hij de verhalen opnemen op cassettes uit angst om de herinnering kwijt te raken. Deze bandjes spelen nog steeds een belangrijke rol bij het ontstaan van zijn kunstwerken. Het geheugen werd een onderliggend thema binnen zijn oeuvre.

De kunstwerken van Renato Nicolodi lijken maquettes, maar de keuze voor beton maakt de associatie met maquettes, gewoonlijk van papier of karton, minder evident. Het zijn ook geen schaalmodellen van nog uit te voeren ontwerpen, maar op zich staande objecten. Als Nicolodi al eens iets op een grotere schaal uitvoert, is de schaal vaak net niet op ware grootte omdat bijvoorbeeld de treden te klein zijn. Enkel voor tijdelijke installaties, die na een paar maand worden afgebroken, werkt hij op schaal 1:1. Deze laatste voert hij uit in 'oneigenlijke materialen': wat beton lijkt is het dan niet, zoals ACHERON I, opgebouwd uit een houten constructie, kunststof isolatieplaten en een cementpleisterlaag.

De sculpturen zijn gebaseerd op zowel de familiale herinneringen als de wereldgeschiedenis. Als beeldhouwer bedient Nicolodi zich van de architectuur om kunstwerken te maken. Architectuur die tot het collectief geheugen behoort. Die archetypische architectuur komt voor in verschillende – vaak verdwenen – culturen. Gebouwen zijn dan de enige overblijfsels, maar verliezen hun functie en worden sculpturen.

Hoewel de kunstwerken verwijzen naar ideologie of religie zijn deze afwezig. Er zijn ook referenties naar de onuitgevoerde projecten van Étienne-Louis Boullée en “Bunker Archéologie” van Paul Virilio. De architectuur trekt aan en stoot af. Nodigt uit om *mentaal* te betreden, maar stoot af door de macht die ze uitstraalt en de connotaties met het verleden.

Nicolodi heeft de contrasten uit de schilderkunst overgenomen en probeert er zijn sculpturen mee op te bouwen: open – gesloten, licht – donker.

Onveranderlijk zijn de kunstwerken – zelfs de grote – ontoegankelijk. De donkere ruimte moet de toeschouwer zelf interpreteren.

Het zijn schrijnen voor de herinnering. Draggers van een persoonlijke en een gedeelde geschiedenis.

MÉTIER

Zelfs voor kleinere objecten gebruikt Renato Nicolodi al eens andere materialen, maar beton blijkt vaak zijn voorkeur weg te dragen. De materiaalkeuze is heel bewust en rigoureuus. Enkel de tijdelijke projecten zien er uit als beton, de andere moeten het ook echt zijn, zodat men bij een aanraking ook gewaar wordt dat het beton is. Zijn kunstwerken staan ver af van zijn betonschilderijen: geen schelpjes of ander vuil, maar puntgave sculpturen in beton.

De kunstenaar beheerst het betongieten tot in de puntjes. De sculpturen zijn vaak samengesteld uit verschillende delen die nadien aaneen gelijmd zijn. Meestal zit de verbinding op plaatsen waar volumes op elkaar aansluiten. Het hele oppervlak wordt ingestreken met een waterige cementoplossing en gladgeschuurd. Voor grote elementen wordt een bekisting uit planken gemaakt. De aansluitingen van de planken worden waterdicht gemaakt: waterdichtheid van de bekisting is – zoals altijd – cruciaal.

Kleinere modellen of elementen worden in siliconen mallen gevormd. Voor de siliconen mallen wordt eerst een positief model gemaakt in bijvoorbeeld MDF. Dit model wordt ook goed opgeschuurd want de gladheid ervan bepaalt mee de afwerking van het uiteindelijk resultaat. Ook de bekistingstijd wordt op de spits gedreven: soms zitten de sculpturen tot drie weken in de siliconen mallen. Pas dan is het beton voldoende uitgehard zodat kleine hoekjes, zoals de fijne trappen, niet afbreken bij het ontkisten.

Tekst: Arnaud Tandt

Foto's kunstenaarsatelier © Cedric Verhelst

Foto's kunstwerken © Renato Nicolodi
behalve ACHERON I © Matthias Desmet

renatonicolodi.com

Kunstwerken:

cover	Pulpitum II (detail)
p. 2	Acheron I, Brugge
p. 3	04° 33' 41" O.L. 52° 27' 10" N.B. IJMUIDEN NL
p. 4	Pulpitum II
p. 8	Belvédère III